

Medya Gücünü Aşındırma Girişimi Olarak Taraftar Tepkiselliği: “Medya Mağduru” Tribüncüler Medyaya Karşı

Altuğ Akın

İzmir Ekonomi Üniversitesi

Medya ve İletişim Bölümü

altugakin@gmail.com

Özet

Bu makalede futbol taraftarlığı kimlikleri etrafında bir internet forumunda bir araya gelmiş bir topluluğun, Özgür Soylu isimli taraftarın deplasman maçına giderken öldürülmesi olayı ardından medya mağduru oldukları hissini kolektifleştirmeleri ve öfkelerini medyaya karşı eylemlere dönüştürme süreçleri incelenmiştir. İçerik analizi ve internet etnografisi yöntemlerinin kullanıldığı araştırmada hedeflenen, forum kullanıcısı taraftarların ortaya koydukları medyaya yönelik tepkinin özelliklerinin, sebeplerinin ve dönüşümünün derinlemesine anlaşılmasıdır. Medyanın toplumsal gücünün denetim altında tutulma yollarından biri olarak tartışılan taraftarların medyaya yönelik tepkisinin medya ve iletişim çalışmaları alanındaki eleştirel yaklaşımları besleyebileceği noktaların tartışıldığı makalede öfkenin eyleme dönüşümü medya gücü ve alternatif medya kavramlarından hareketle ele alınmıştır. Bu süreçte önemli bir durak olarak medya mağduriyeti hissi kavramı önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: Medya eleştirisi, futbol taraftarlığı, eleştirel medya ve iletişim çalışmaları, internet, *Tribün Dergi*.

•••••

Makale geliş tarihi: 08.02.2016 • Makale kabul tarihi: 04.04.2016

Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi • © 2016 • 3(1) • bahar/spring: 55-79

Football Fans Contesting Media Power: Supporters as “Media Victims” Against the Media

Altuğ Akın

Izmir Economy University
Department of Media and Communication
altugakin@gmail.com

Abstract

This article examines critical deeds of football supporters towards the news media, as a result of their self-perception as media victims following news reports about murder of a football supporter, namely Ozgur Soylu, on the way to an away game to support his team. Research, using content analysis as well as Internet ethnography methods to study the Internet forum of football supporters, aims to deeply comprehend characteristics, dynamics and transformation of football supporters’ anger towards media. In addition to media power and alternative media notions, concept of self-perception as media victim is proposed as a crucial step in the transformation of the rage against media towards action against media. Finally, football supporters’ critical position taking is proposed as an unusual form of media criticism from which critical media and communication studies can learn from.

Keywords: Media criticism, futbol fandom, critical media and communication studies, Internet, *Tribün Dergi*.

•••••

Article arrival date: 08.02.2016 • Article acceptance date: 04.04.2016
Maltepe University Communication Faculty Journal • © 2016 • 3(1) • bahar/spring: 55-79

Tarihsel gelişimi içerisinde incelendiğinde, medya ve iletişim çalışmaları alanının ortaya çıkışından beri bu alanda üretilen akademik eserlerin yanıt aradığı sorulardan bazılarının ‘medya neyi gösterir / neyi göstermez?’, ‘ne şekilde gösterir?’, ‘niye başka türlü değil de belli bir şekilde gösterir?’ olduğu söylenebilir. Bu araştırma sorularının sorulmuş olması bir yandan her geçen gün dönüşen medya kurumlarının işleyişini anlama ihtiyacından kaynaklanırken, öte yandan soruların sorulduğu dönemlerde mevcut olan medya ortamına ve performansına dair çeşitli rahatsızlıklarla ilişkilidir. Söz konusu rahatsızlıklar neticesinde girilen akademik çalışmaların çoğunluğu *eleştirel medya ve iletişim çalışmaları* olarak tanımlanan yaklaşıma dahildirler. Başka bir deyişle, medyaya dair duyulan rahatsızlık “başka türlü bir medya”nın mümkün olabileceğine dair inançla birleşerek, eleştirel bir yaklaşımı ve bu doğrultudaki akademik çabaları beraberinde getirmiştir¹. Ancak medyaya dair memnuniyetsizliğin akademik alanla ve akademisyenlerle sınırlı olduğunu iddia etmek mümkün olmadığı gibi bu iddia gündelik hayata sızmış, ‘sıradan’ medyaya yönelik eleştirelliğin ve tepkiselliğin gözden kaçması riskini barındırır. Halbuki hemen her ülkede farklı gerekçelere dayanmak ve derecelerde olmakla birlikte medyaya dair genel bir memnuniyetsizlik var olagelmıştır, halen de mevcuttur. Türkiye özelinde de, içinde bulunduğumuz dönem itibarıyla medya en az güven duyulan kurumlar arasında öne çıkmaktadır. Örneğin, Kadir Has Üniversitesi tarafından yapılan “Türkiye Sosyal-Siyasal Eğilimler Araştırması”nın 2013 sonuçlarına göre ortaya çıkan güven duyulan

---

¹ Eleştirel medya ve iletişim çalışmaları alanına dair kapsamlı değerlendirmeler için bkz. (Kejanlıoğlu, 2005), (Erdoğan, 2007), (Fuchs, 2011).

kurumlar listesi bu gerçeği gözler önüne koyar: Listenin en altında sırasında medya yer almaktadır (Khas, 2013). Medyadan duyulan rahatsızlığın kolaylıkla gözlemlenebileceği bir diğer çarpıcı örnek ise Hakan Ergül, Emre Gökcalp ve İncilay Cangöz’ün yoksul hanelerinde etnografik yöntemlerle gerçekleştirdikleri izleyici araştırmasının sonuçlarına dayanan ve 2014 yılında yayınlanan kitaplarının ismidir: *Medya Ne Ki... Her Şey Yalan!* (Ergül vd., 2014). Kolaylıkla artırılabilir bu örnekler, farklı toplumsal kesimlerin medyaya yaklaşımlarındaki mesafeliliğin sembolik yansımaları olarak değerlendirilebilir.

Bu makalede yanıt aranacak sorulardan biri, eleştirel yaklaşımı benimseyen medya ve iletişim çalışmaları alanının, medyaya yönelik ‘akademik-olmayan’, sıradan ya da popüler tepkilerden neler öğrenebileceği, bu kaynaktan nasıl beslenebileceğidir. Makalede, popüler kültürün en önemli bileşenlerinden spor alanına ve taraftarlara odaklanılarak, bu alanda var olan medyayla ilgili rahatsızlığın mahiyeti ve eleştirel dışavurumu, bir örnek olay üzerinden incelenecektir. Söz konusu örnek olay, 2009 yılında deplasmandaki basketbol takımını desteklemek için İzmir’den Bandırma’ya doğru yola çıkan Karşıyaka Spor Kulübü (KSK) taraftarı Özgür Soylu’nun bir benzin istasyonunda benzinlik çalışanları tarafından öldürülmesinin, haber medyası tarafından ‘tribün terörü’ çerçevesinde haberleştirilmesi ve kendilerini ‘tribün emekçileri’ olarak adlandıran bir grup taraftarın medyaya yönelik tepki ve eylemlerinden oluşmaktadır. Makalede amaçlanan, bu eleştirel eylemleri ve eylemlere yol açan hayli güçlü medyaya dair rahatsızlığı derinlemesine anlayabilmektir. Aynı zamanda farklı takımları destekleyen onlarca taraftar grubunun bir araya gelerek internet üzerinden başlattıkları ve ‘gerçek’ hayata taşıdıkları bu mütevazi ama özgün hareketliliğin ve medya eleştirisinin, akademik medya eleştirisini hangi noktalardan zenginleştirebileceğini tartışmaktadır. Makale ayrıca, son yıllarda ülkemizde de zenginleşen spor, futbol, taraftarlık konularına odaklanan literatüre mütevazi bir katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Kuramsal zemin ve araştırma yöntemi

İngiliz medya kuramcıları Nick Couldry ve James Curran, 2003 yılında yayımladıkları önemli eserleri *Contesting Media Power: Alternative Media in a Networked World*'ü 'medya gücü' olarak ifade ettikleri iktidar odağına karşı sergilenen çeşitli aşındırma girişimlerinin derlemesine ayırmışlardır. Eserde 'medya gücü' kavramı 'toplumsal kaynakların, medya sektörünün iş dünyası, siyasi ya da kültürel elitler gibi diğer sektörler karşısında ve üzerinde oldukça üstün pazarlık gücüne sahip olacağı şekilde düzenlenmesinin' sonucu olarak tanımlanır (Couldry ve Curran, 2003, 3). Yazarlar bu tanıma ilaveten, medyanın sahip olduğu temsiliyet gücünün çağdaş toplumdaki müstakil güç odaklarından birine dönüştüğünü savunurlar. Liberal geleneğin 'dördüncü kuvvet' olarak kavramlaştırıp, diğer iktidar gruplarının denetimi görevini yüklediği medya anlayışının reddine dayanan bu yaklaşıma göre, medyanın kendisini bir iktidar olarak kabul etmek gerekir. Tam da bu yüzden, farklı iktidar odaklarını denetleyenlerin, bu iktidar odaklarını kontrol altında tutanların, gözlerini ayırmamaları gereken bir güç yoğunlaşmasıdır medya (Couldry ve Curran, 2003, 4).

Yazarlar, eserde çeşitli örnekler üzerinden medya iktidarının aşındırılma girişimlerini tartışmadan önce, önemli bir tespitte bulunurlar: Tarihsel süreç içinde, medya gücünün birikimini sağlayan toplumsal temsiliyet kaynakları üzerindeki mücadeleler, Fransız Devrimi'nden 1960 ve 1970lerdeki kadın hakları mücadelesine, farklı toplumsal hareketliliklerde merkezi olmasa da önemli yere sahip olmuşlardır. Çağdaş toplumsal mücadelelerde gözlemlenen yenilik ise mücadelelerin tüm taraflarının kendi temsillerini ortaya koyabilme imkanlarına kavuşmuş olmalarıdır. Yazarlar, bu dönüşümde özellikle, internetin sunduğu fırsatlara dikkat çekmişlerdir, zira eserin yayımlandığı 2003 yılı, internetin yaygınlaşmasında küresel sıçramaların yaşandığı bir döneme denk düşer.

'Her zaman açıkça olmasa da, mevcut medya iktidarıyla mücadele eden farklı türlerdeki ve yerlerdeki medya üretimleri' (Couldry ve Curran, 2003, 6) olarak tanımladıkları 'alternatif medya' kavramı, yazarların 'medya gücü' kavramının yanına, daha doğrusu karşısına yerleştirdikleri ikinci hareket noktalarıdır. Yazarlara göre, medya çalışmaları alanında da gözlemlenen, medya alanında hakim olan mevcut tablonun gereklilikler sonucu ortaya çıkmış, kaçınılmaz netice olduğu yönündeki varsayım; teknolojik ilerlemenin geçmişi gölgede bırakan etkisi bir araya gelince,

medya kaynakları ve dağıtım imkanlarına ulaşım için süregelen mücadeleler ya da aşındırma denemeleri ikinci plana itilir ya da gözden kaçır. ‘Halbuki’, der yazarlar, ‘medya adını verdiğimiz süreç, diğerlerinin hakikatini temsil etme gücünün kimde olacağına dair verilmiş sayısız yerel mücadelenin tarihsel sonucudur. Ve bu mücadeleler kazanıldıklarında, artık mücadele olarak adlandırılmazlar’ (Couldry ve Curran, 2003, 6). İşte bu yüzden, medya gücüne karşı verilen, kazanılan ya da kaybedilen mücadelelerin akademik çalışmaların konusu olması önemlidir.

Bu makalede, KSK taraftarı Özgür Soylu’nun öldürülmesi, olayın medya tarafından haberleştirilmesi ve sonrasında ortaya çıkan tepki ve eylemlere bu kuramsal çerçeveden yaklaşılması denenecektir: Haber medyasının, kendilerini benimsemedikleri şekilde temsil etmesine ya da ‘medya gücü’ne karşı harekete geçen ve kendi imkanlarıyla ya da ‘alternatif medyaları’yla üretime geçen taraftarların mücadelesi.

Bu kuramsal zemin üzerinde ilerleyen araştırma kapsamında, Tribün Dergi (TD) isimli internet forumu üzerinde Özgür Soylu’nun öldürüldüğü 16 Kasım 2008’de başlayan ve makalenin tamamlandığı 30 Ocak 2016 tarihine kadar süren paylaşımlar incelenmiştir. Forum kullanıcıları tarafından yazılan 1148 mesajın niceliksel ve niteliksel analizi, makalenin dayandığı esas bulguları ortaya çıkarmıştır. Aynı zamanda, Özgür Soylu’nun öldürülmesi sonrasında yaşananlar ve yankıları farklı internet ortamlarından takip edilmiş, böylece TD Forumu’ndaki paylaşımlar geniş bir bağlama oturtulmuştur. Mesajların içerik çözümlemesinin ve farklı internet ortamlarındaki yansımalarının incelenmesi yanında, internet etnografisi² yönteminden faydalanılmıştır. Bu noktada, yazarın örnek olayın incelendiği TD Forumu’na olayın öncesinden itibaren üye olması ve TD’nin 2001 yılından beri düzenli takipçisi olması, örnek olayın gelişiminin TD Forumu’na özgün dinamikler bağlamında analiz edilebilmesini sağlamıştır. Başka bir ifadeyle, doğal bir internet etnografisi gerçekleşmiştir.

Araştırmanın yoğunlaştığı mecra olan TD Forumu, “Endüstriyel Futbola Karşı Tribün Kültürü” sloganıyla 2001-2003 yılları arasında, düzensiz aralıklarla 8 sayı yayınlanmış bağımsız bir derginin internet ortamında devam eden varlığının forum kısmıdır. Derginin maddi imkansızlıklar nedeniyle basılı olarak sürdürülememesi ardından internet ortamında, öncelikle forum yapısında hayatına devam eden TD,

---

² İnternet, yeni medya etnografisi zaman zaman da netnografi olarak anılan araştırma yöntemine dair değerlendirmeler için *bkz.* (Dicks et al., 2005), (Binark, 2007). Yeni medya etnografisi ve medya antropolojisi yöntemlerinin uygulanabileceği yeni alanlara dair bir değerlendirme için *bkz.* (Saka, 2014).

özellikle çeşitli takımların taraftarlarının oluşturduğu bir platform olması açısından önem taşımaktadır. Zira Türkiye ve dünyadaki taraftarların sanal ortamdaki birliktelikleri çoğunlukla kendi takımları etrafında şekillenirken (Akın, 2010a), TD Forumu farklı takımları destekleyen taraftarların bir araya gelmesi gibi sıklıkla karşılaşılmayan, ‘taraftarlar-arası’, mümkün olabildiğince de ‘takımlar-üstü’ bir mantık üzerine inşa edilmiştir. Ocak 2016 itibariyle 43.642 üyesi bulunan ve forumun kurulduğu 2001’den beri 57.906 başlık altında 3.707.646 mesajın paylaşıldığı TD Forum, derginin kurucularından oluşan 4-5 kişilik bir yönetici/moderatör grubunun idaresinde, siteye alınan reklamlarla finanse edilir. TD Forumu’nun bu araştırmanın bulgularına doğrudan etki eden kimi özelliklerine bir sonraki bölümde geri dönmek üzere, örnek olayın ele alındığı bölüme geçilebilir.

Medya mağduriyeti hissiyatının kolektifleşmesi: Özgür Soylu örnek olayı

TD Forumunda 16 Kasım 2008 günü açılan *KSK’li Özgür’ü kaybettik* isimli başlık, araştırmanın esasını oluşturan gelişmelerin izlendiği ortamdır. Başlık altında bu tarihten makalenin kaleme alındığı Ocak 2016’ya dek, 1148 mesaj paylaşılırken, mesajların büyük kısmı, başlığın açılışını takip eden iki haftada, özellikle de ilk üç gün boyunca yazıldı; mesajlar ilk iki haftanın ardından git gide seyrekleşerek bugüne dek devam etti.

1.Gün: Medyaya öfkenin doğuşu

“KSK’li Özgür’ü kaybettik” başlığının açılması anlamına gelen, 18 Kasım 2008 Pazar günü saat 17:42’de paylaşılan ilk mesaj şöyle:

Bugün Bandırmaya basketbol deplasmanına giden taraftarlarımızdan Canımız herşeyimiz özgür kardeşimiz, benzinci sahibi tarafından durduk yere edilen ateş nedeniyle kalbinden vurulup vefat etmiştir, Balıkesire birazdan yola çıkıyorum, böyle kaderin, böyle hayatın, böyle cehaletin anasını avradını...!!! (Efe1912, 18 Kasım, 2008 17:42)³

Olay yerinde yaşananlar ve Özgür Soylu’nun katlinin nasıl gerçekleştiği şimdilik bir yana bırakılıp, bu araştırmanın hedefi olan Tribüncüler’in⁴ ortaya koydukları medya eleştirisini anlayabilmek için forumdaki yazışmalar kronolojik olarak incelendiğinde, haberin TD’ye ulaşmasının ardından gelen ilk mesajların, sebepsiz yere gerçekleştiği

³ Makalede, TD Forum kullanıcılarının yazışmaları, mecranın özelliklerini olduğu gibi yansıtmak amacıyla orijinaline olabildiğince yakın olarak, değiştirilmeden verilmiş, anlam kaybına neden olan yazım hatalarının düzeltilmesi ve küfür içeren kalıpların kısaltılması dışında müdahale edilmemiştir. Mesajların sahipleri parantez içinde belirtilmiştir.

⁴ “Tribüncü”, TD Forum kullanıcılarının kendilerini ifade etmek için sıklıkla kullandıkları ifadelerden biridir. Makalede de aynı amaçla kullanılmıştır.

ifade edilen cinayete, katil zanlılarına, insan hayatının ucuzluğuna duyulan öfke ile Özgür Soylu'nun TD'de yazan Özgür olup olmadığını teyit etmeye yönelik sorulardan oluştuğu görülüyor. Başlık altındaki mesajlar arttıkça, öncelikle Karşıyakalılar'a ama aynı zamanda tüm Tribüncüler'e hitaben taziyeye mesajları yoğunlaşır. “Başımız sağ olsun” temennisi kısa zaman içinde “Başımız sağ olsun” dönüşürken, Özgür'ün kaybının yalnızca Karşıyakalıları değil tüm Tribüncüler'i ilgilendiren bir durum olduğu konusunda hemfikir olunduğu gözleniyor. Saatler ilerledikçe ve foruma gelen mesajlar arttıkça, kullanıcılardan olay yerinde bulunan Karşıyakalı taraftarları arayanların oldukları ve öğrendikleri kadarıyla olayın detaylarını forumda paylaştıkları görülüyor. Böylece, Özgür'ün katlinin gerçekleşmiş biçimi ile sebeplerine dair ulaşılan yeni bilgiler, buna bağlı olarak da katil zanlısına yönelik tepkiler yaygınlaşır.

Kısa süre sonra, bu ‘yarı-doğrudan’ sayılabilecek haber alma sürecine medya organları dahil olacaktır ve böylece bu makalede incelenen medyaya yönelik tepkilerin ortaya çıkması için gerekli olan ilk şart gerçekleşecektir: Neredeyse ‘doğrudan’ olarak kategorize edilebilecek iletişim, haber alma süreci, medya dolayısıyla gerçekleşmeye başlayacak ve zaman içinde bu iki kanaldan edinilen bilgiler arasındaki mesafe aşılabilecek ve çelişir duruma geleceklerdir.

Özellikle, taşra muhabir ağı geniş olan Doğan Haber Ajansı (DHA) ve İhlas Haber Ajansı (İHA) gibi haber ajanslarının olay yerine ulaşmasından sonra gazetelerin internet sayfalarına yansıyan haberler, bilgiler hızlı forumda paylaşılır. Hürriyet internet sayfasında 17.38’de yayınlanan, DHA’nın haberi bunlardan biridir. Olay şu başlık ve spot eşliğinde haberleştirilmiştir:

Karşıyakalı taraftar pompalıyla öldürüldü
İzmir'den Bandırma'ya basket maçına giden Pınar Karşıyaka taraftarlarının mola verdiği Balıkesir girişinde çıkan olayda üniversite öğrencisi 21 yaşındaki Özgür Soylu, pompalı tüfekle öldürüldü, 3 taraftar da yaralandı (...) (Karşıyakalı taraftar pompalıyla öldürüldü, 2008)

DHA'nın, somut verileri aktarmakla yetinmesi nedeniyle ‘ihtiyatlı’ sayılabilecek haberi, olay yerindeki kaynaklardan edinilen bilgilerle çelişmez, dolayısıyla TD kullanıcılarında olumlu ya da olumsuz bir tepki uyandırmaz. Saatler ilerler ve olaya duyulan öfkeyi yansıtan mesajlarla taziyeye mesajları çoğunluktadır. Bu arada Hürriyet'in internet sayfasındaki habere yapılan okuyucu yorumlarının bazıları TD'cilerin tepkisini

çeker, “olayın aslını bilmeden yalnızca önyargılarıyla taraftarı suçlu ilan eden zihniyet” öfkeli yorumlara neden olur⁵.

Asıl tepki ise İHA'nın internet sayfasında yayınlanan habere yönelik olacaktır. “Taraftar Vahşeti: 1 Ölü 2 Yaralı. Fanatik taraftarlar terör estirdi! Balıkesir’de, bir grup fanatik taraftar, benzin istasyonuna saldırdı” (Taraftar Vahşeti: 1 Ölü 2 Yaralı, 2008) başlık ve spotuyla verilen haberin hemen hemen hiç değiştirilmeden farklı internet haber sayfalarında (Yeni Asır, Yeni Şafak gibi gazeteler ve Ajansspor, Hspor gibi spor siteleri) yayınlanması gecikmez. Forumcular, bu haberleri hızla forumda paylaşırlar, taraftar ve terör kavramlarının çarpıtılarak bir araya getirildiğine olan inançla, yaşananlara dönük öfke medyaya yönelmeye başlar. Bu arada, söz konusu haberlerle eş zamanlı olarak, Özgür Soylu’yu tanıyan TD Forum kullanıcılarının onunla ilgili şahsi tecrübelerini, olumlu fikirlerini ve fotoğraflarını paylaştıkları görülür⁶. Bir yandan, medya tarafından yayılan “taraftar terörü/benzinliği talan ederken vurulan holigan” çerçevesinde sunulan haberler, öte yanda ise Tribüncüler’in kaybettikleri bir “Tribün emekçisine/arma sevdalisına” duydukları acı ile acılarını artıran “önyargılı haberlere” yönelik öfkeleri, yazışmalara hakim olmaktadır.

Özgür Soylu’nun öldürülmesi haberi televizyonların akşam ana haber bültenlerine yetişememiştir, ancak 21.00 sularında ara haber bültenlerinde ekranlara yansımaya başlar. Böylece TD’deki yorumlar niteliksel olarak artacaktır zira yaşananları televizyon haberlerinden öğrenen birçok Tribüncü foruma girer. Çeşitli taraftar gruplarının internet sayfalarından Karşıyaka taraftarlarıyla dayanışma mesajları yayınlanması, olayın kınanması ve yaşananlara dair “taraftar vahşeti” çerçevesi dışında değerlendirmeler bu sıralarda görülür. Özgür Soylu’nun ölümü, kimi kullanıcılar

---

⁵ Örneğin “hurriyet’deki yorumları okuyunca daha da bir delirdim... evinde, bilip bilmeden atmasyon önyargılarla insanlar hakkında konuşanların karakteri hakkında yorum yapmıyorum...” (Attacante, 16 Kasım 2008 19:31)

⁶ Bu paylaşımlardan biri Özgür Soylu’nun Ajans Spor internet sitesinde hayatını kaybettiği günün sabahında yazdığı, ertesi gün oynanacak Karşıyaka-Diyarbakırspor maçına dair şu yorumudur:

“BU İNSANLAR GERCEKTEN ÇOK CAHİL..
BİZ MACTA ÇOK SAGDUYULU OLDUGUMUZU GOSTERECEGİZ..
ESKİ YILLARDAKI OLAYLAR YAŞANMAYACAK..
TURK KURT KARDESTIR PANKARTI ACILACAK..
İKİ TAKIM TOPCULARI ELELE TRIBUNLERİ SLMLAYACAK..
BIRAZ DUSUNEREK YORUM YAPALIM...”

Bir diğer mesaj ise şöyledir: “Üzüntüden dilim nutkum tutulmuş durumda. kasımpaşa maçında ziyaretine gitmiştim. bayramda ailesiyle istanbula geldiğinde görüşüp, muhabbet ettik gezdik dolaştık saatlerce... ah be kardeşim gülüşün konuşmaların gitmiyor gözümün önünden. mekanın cennet olsun...” (fani, 17 kasım 23.28)

tarafından bireysel silahlanma gibi genel çerçevelerde ele alınırken bazı yorumlar ülke gündemindeki kimi güncel tartışmalara temas etmektedir⁷. Bu arada, Tribüncüler arasında olaya duyulan öfkenin, taraftar ve tribün kültürüne özgü dışavurumları görülmeye başlanır. Sloganlar, marşlar ve farklı tipte görsel içerikler TD kullanıcıları tarafından yaratılıp paylaşılmaktadır. Örneğin Karşıyaka maçlarında pankart olarak halen yer alan ‘Acı çekmek Özgürlükse, Özgür’üz hepimiz’ sloganı bu saatlerde ortaya çıkar⁸. Bir yandan da internet sosyal ağ ortamlarının, forumlarının yaygın bir uygulaması görülür: Birçok kullanıcı, profil fotoğrafını Özgür Soylu’ya dair görsellere dönüştürür, ona dair hislerini kimlik fotoğraflarını Özgür yaparak ortaya koyar.

Gece 23.00 civarlarında, Bandırma’da yaşanan olaya tanıklık eden Karşıyakalı taraftarlar evlerine dönmüş ve TD kullanıcısı olanlar foruma girmiştir⁹. Böylece, olay yerinde bulunanların anlattıkları bilgiler paylaşılır, başka bir deyişle doğrudan haber kaynakları bilgi akışına dahil ve müdahil olurlar. Olaya şahit olan Karşıyakalı taraftarların Özgür’ün benzinlik çalışanları tarafından, kendilerini koruma olarak açıklanamayacak bir şekilde öldürüldüğüne dair ifadeleri¹⁰, mekan hakkında bilgisi olan diğer forum kullanıcılarının yorumlarıyla örtüşmektedir¹¹. Bu ifadelere göre, bahsi

⁷ İlk duruma örnek olan paylaşımlardan biri şudur: “bunun sorumlusu bu ülkede ruhsat almayı, silah bulundurmaya bu kadar kolay hale getirenlerdir. O. E. benzincinin pompalı silahı bu kadar kolay temin etmesini sağlayan zihniyet.” (Xanortis, 16 Kas 2008 21:14)

Ülke gündemine temas eden değerlendirmelerden bir örnek ise şöyledir: “millet başbakanını dinleyip pompalanıyor. devam et RTE devam et.” (dispatcher, 18 Kas 2008 6:46)

⁸ Aynı sloganın yer aldığı bir tezahürat-marş önerisi kısa sürede TD Forumda paylaşılır:

“Bestesi Gündoğdu [Grup Yorum’un Gündoğdu Marşı. AA.] İle Aynıdır.

Armanı! Takip Ettin Düşün Uzun Yollara

Bilseydin Yine Giderdin Ucunda Ölüm Olsa!

Efendi! Delikanlı Gelmezki Hiç Benzeri!

Sen KafKafı Bırakmadın Yirmibir Yılda Beri!

Şerefsiz! Kör Kurşuna Göğüs Gersek Hepimiz!

Acı Çekmek ÖZGÜR'lükse ÖZGÜR Olduk Hepimiz! (PhoenixKSK, 17 Kas 2008 11:17)

⁹ Olayın yaşandığı 2008 yılında akıllı telefonlar üzerinden internet kullanımı yaygın olmadığı için, yaşananlar hakkında olay yerinden paylaşım yapılmamış ancak evlere dönüldüğünde tanıklıklar paylaşılmıştır.

¹⁰ Örneğin “lanetli deplasmandan henüz geldim... olaydan 1 saat önce muhabbet ettiğim, makara yaptığım insan bir anda uçup gitti... söylenecek sözüm yok, hala elim ayağım titriyor... sadece şunu söyleyeyim: taraftarın kendi arasındaki tartışması benzinlikte değil, benzinliğin dışında gerçekleşiyor; buna rağmen o o çocukları müdahale edip özgür kardeşimizi öldürüyorlar... kavga etmeyen, küfür etmeyen efendi kardeşimizi... olayları yatıştırmak isterken hem de... böyle kaderin Allah belasını versin...” (Semerkand, 17 Kas 2008 01:01)

¹¹ Örneğin “Yazın Kocaeli'ye Göztepe'mizin kampını izlemek için giderken ben de o mekanda durmak zorunda kalmıştım. Geçenler bilir o mevkiin yolu çok bozuk. Araba sağ sol yapınca lastiği patladı zannedip benzinliğe çektim. İki kişi çıktı hemen. Tiplerinden ne gibi bir insan oldukları belliydi. Yardımcı olmak yerine burada fazla bekleme başka yere çek arabayı dediler. Benzinlikten ziyade başka işler için kullanıldığı apaçık belliydi. Kim bilir o mekanda kaç kişinin başından bu tür olaylar geçmiştir. Tekrardan başınız sağ olsun...” (Paşalı1925 17 Kas 2008 14:20)

geçen benzin istasyonu hiç de “tekin bir yer değildir” ve farklı kullanıcıların aynı benzin istasyonunda ölümle sonuçlanmasa da “benzer tecrübeleri” olmuştur. Bu mesajlar olayın arka planına dair, medyada sunulan haberlerde yer almayan bilgilerin Tribüncüler arasında yayılmasına yol açar. Böylece o ana kadar mesajların çoğunluğunu oluşturan baş sağlığı odaklı mesajlar, katle tepkiye ama ondan da fazla olayı yanlış aktarıp haberleştirerek, özelde Özgür’ü genelde ise tüm taraftarları zan altında bırakan medyaya öfkeye dönüşür. Bilhassa, Karşıyaka taraftarlarının benzin istasyonunu talan etmesi ve istasyon çalışanlarının buna karşı kendilerini korudukları iddiası, aşağıdaki mesajda görüldüğü gibi büyük tepki çekmektedir:

‘anlatacağım çok şey var.. ama çok feci durumdayım.. bandırmadan beri ağlıyorum. o çok iyi bir insandı. çok değerli kardeşimdi... mekanı cennet olacak...

bu arada lütfen allah rızası için yalvarıyorum. basına inanmayın..

TALAN YOK TALAN YOK TALAN YOK’ (uniKSK, 17 Kas 2008 00:56).

Olaya şahit olan, yakın arkadaşını kaybetmiş bu Tribüncü’nün “Yalvarıyorum basına inanmayın” çağrısına eş zamanlı olarak ortaya çıkan bir diğer yaklaşım ise kullanıcıların medyaya yönelik eleştirilerini daha geniş bağlamlara oturtmaları olacaktır. Bu bağlamlardan biri, medyanın daha fazla okunmak-izlenmek için kolaya kaçması, var olan kalıpların dışına çıkamaması, TD Forum kullanıcının ifadesiyle “ratingcilik” suçlaması olarak ifade edilebilir:

“bilmiyorum belki yeri değil ama biz de, Karşıyakalılar da Türkiye’deki hemen hemen bütün tribünler de adımız çıkmış 9’a inmiyor 8’e. Maksat rayting getirecek başlıklar yorumlar yazmak (...). Ya birisi kaybedilmiş pompalıyı savunuyon resmen deliye döndüm. Yeter bence ortak bir platform oluşturulmalı hem de sıcağı sıcağına. yapılan şerefsizliktir tekrar Allah rahmet eylesin (Flexx, 16 Kas 2008 20:53).

Tribüncüler tarafından öne sürülen bir diğer medya eleştirisi bağlamı ise medyanın yaşananları anlayamaması, “mantıksızlığı”, “şuursuzluğudur”:

“Bütün sitelere bakıyorum hepsinde "taraftar vahşeti", "holiganlar" bilmem ne. Bu memlekette ne kadar kolay arma aşkıyla yollara düşen her taraftarı holigan, canavar gibi göstermek. Bugüne kadarki her olayda fatura hep taraftara kesildi bundan sonra da böyle devam edecek gibi. Onun için artık bir şeyler yapmak lazım; ne bileyim Anadolu takımlarının, üç büyüklerin tribün liderleri bir araya gelip bir açıklama yapsalar, bu insanların amacının gayesinin takımını yalnız bırakmamaktan başka bir şey olmadığını izah etseler belki bu şuursuz medya biraz daha mantıklı haber yapar” (altair, 16 Kas 2008 20:27).

Medya eleştirisinin oturtulduğu bir başka bağlam ise medyanın adil davranmayarak, halihazırda “adı kötüye çıkmış” ve güçsüz bir topluluk olan taraftarların üzerine geldiği ve bundan sonra da geleceğidir:

“Haber sitelerindeki görüntülerde insanlar CAMLARI KIRIK, ARABAYA ZARAR VERİLMİŞ VE BENZİN İSTASYONUNDAKİ HASARI GÖRÜNCE... İster istemez, olayı farklı yorumluyor. Ama bu gerizekalılar hiç düşünmüyor, ADAM SİLAHI ÇEKİP VURDUKTAN SONRAKİ İSYANIN DIŞA VURMASI diye... Basın her zaman üstümüze gelecek, her zaman suçlu biz olacağız... ORTAK HAREKET EDELİM DİYORUZ KAÇ KERE... Basın bunu iyi kullanıyor...KARŞIYAKA CAMİASININ BAŞI SAĞOLSUN” (Utku, 16 Kas 2008, 00.17).

Her üç yorumda da yer alan ortak nokta olarak, medyadan duyulan rahatsızlığın çözümünün taraftarların birlikte hareket etmesinden geçtiği tespiti dikkat çekiyor. TD forumda bu tespitle neredeyse eş zamanlı olarak tepkilerin bir eyleme dönüşmesi fikrinin ortaya atıldığı ve Tribüncüler’den destek bulduğu görülür. Özgür Soylu’nun öldürülmesinin üzerinden yaklaşık 4-5 saat geçtikten sonra, öncelikle cenaze törenine dair organizasyon planları ve yaşananların ertesi günü İzmir’de oynanacak Karşıyaka - Diyarbakırspor¹² futbol maçı hakkında planlar yapılmaya başlanır. Her iki olay da Tribüncüler’in, Özgür’ün katlini protesto edecekleri, ama bundan da önemlisi medyaya yönelik tepkilerini ortaya koyacakları fırsatlar olarak değerlendirilir. Medya ilgisinin üzerlerinde olacağının farkındadırlar ve bu durumu medyaya karşı kullanmak niyetindedirler. Buna göre, Özgür’ün katlini taraftar vahşeti ve talan çerçeveleri içinde çarpıtarak haberleştirdiğini düşündükleri medyaya verilecek mesaj, taraftarların haberlerde resmedildiği gibi ‘vahşi’ olmadıklarıdır. Bunu göstermenin yolu da, bu acı günde yan yana, omuz omuza durmak olarak benimsenir. TD forumu üzerinden onlarca bireysel taraftar ve taraftar grubu, ertesi günkü maçta buluşmak üzere sözleşirler. Karşıyaka taraftarını bu günde yalnız bırakmamaktan daha da önemlisi, taraftarların “gözü dönmüş canilerden” ibaret olmadığını canlı yayınlanacak maç sayesinde tüm kamuoyuna göstermektir. TD Forum’da açılan “KSK’li Özgür’ü kaybettik” başlığı altındaki paylaşımlar, olay günü bu şekilde sona erer.

¹² 2015 yılına değin Diyarbakır Büyükşehir Belediye spor olarak faaliyetlerine devam eden kulübün adı, bu tarihte Türkiye Futbol Federasyonu’nun onayıyla Amed Sportif Faaliyetler Kulübü olarak değiştirildi.

kaale alınmaması, öfkeyle karşılanır¹⁷. Taraftarlar kısmen haklıdırlar zira söz konusu basın açıklamaları neredeyse hiçbir haber organı tarafından kullanılmayacaktır.

Aynı gün akşam, bu ortamda oynanan Karşıyaka-Diyarbakırspor futbol maçı, İzmir ve civarındaki hemen hemen tüm taraftar gruplarının katılımıyla, sıra dışı bir bütünlük tablosuna sahne olur. Karşıyakalılar’a acılı günlerinde destek vermek için Alsancak stadına gelen başta ezeli rakip Göztepe’nin ve Altay, Bucaspor, İzmirspor’un taraftar toplulukları, pankartları, tezahüratlarıyla medyaya da mesaj vermektedir: “Renklerimiz farklı olsa da sevdamız aynı, acımız aynı”. Bu tablo medya organlarında sınırlı da olsa yer bulur. Örneğin, Kanal D ana haber bülteninde maç öncesinde canlı yayında stada bağlantı yapılır. Ancak olayın verildiği hakim çerçeve yine değişmeyecektir: İstanbul merkezdeki sunucunun ifadesiyle “İzmir’de bugün bir ilk gerçekleşmektedir. Göztepeliler taraftarlar kanlı bıçaklı oldukları Karşıyakalılarla birliktedirler.” Özgür’ün katlinin detaylarına ve nedenlerine neredeyse hiç yer vermeyen ve iki taraftar grubunun insani değerleri doğrultusunda yan yana olmasını hayretle sunan bu üslup, Tribüncüler’den tepki görecektir¹⁸. Öte yandan maçta konan dayanışma, stadyumda bulunamayan TD’cilerin takdirlerini toplayacak, medyayla ikinci randevu olarak görülen ertesi günkü cenaze törenine katılmak için tüm yolların deneneceği birçok kullanıcı tarafından ifade edilecektir.

3. Gün: Medyaya dayanışma mesajı

Lakin öyle olur. Olaydan iki gün sonra yani, 18 Kasım Salı günü gerçekleşen cenaze töreni Diyarbakır spor maçından da geniş katılımlı bir dayanışma gösterisine dönüşecektir. Türkiye’nin dört bir yanından yola çıkan Tribüncüler cenaze töreninde bulunurlar ve Özgür Soylu takımların çeşitliliğini ortaya koyan bir renk cümbüşü içinde uğurlanır. Tribüncüler cenaze sonrası medyanın yaklaşımını merak ederler ama

---

¹⁷ Açıklamaların dikkati alınmamasına dair öfkeyi yansıtan bir örnek şöyledir: “Yalnız hala anlamıyorum, inatla sabah haberlerini tek tek takip ettim, çünkü basın açıklamasını kimler koyacak diye, hala kimse koymuyor, inatla haberler daha da değişiyor (...) bütün haber ajansları kanallar geldi dün, oradaki kardeşlerimizle de konuştular tek tek, 3-4 arkadaşımız röportaj verdi, en ince ayrıntısına kadar olayları anlattı, nasıl yaralandıklarını, neler olduğunu, niye yayınlanmıyor?? Bu haberi vermek, sarhoşlar, teröristler, saldırganlar demek daha mı hoşlarına gidiyor kardeşimiz ardından??” (Efe1912, Kas 18, 2008 8:15 am)

¹⁸ “hala inanamıyorum böyle bir acı üzerinden yapılan yalanlara, reyting sevdalılarına. Karşıyakalılar kadar bizler de (*Göztepeliler*) üzüldük Özgür’e. aynı yerden defalarca geçtik biz de, belki bizim başımıza gelebilirdi. Fakat hala anlamıyorum nasıl bir mentalite güdüyorlar da böyle bir söz sarf edebiliyorlar. Sanki bilmiyorlar 2 takım arasındaki muhabbeti. Biraz daha seviyeli haberler lazım, böyle gencecik bir insanın üzerinden para kazandıracak haberler değil...” (Askael, 17 Kas 2008 20:52)

karamsardırlar, cenazede gösterilen taraftar dayanışmasının akşam haber bültenlerinde yer alacağından şüphelidirler¹⁹. Endişe edildiği gibi olur ve cenaze haberlerde oldukça sınırlı bir şekilde verilir, daha çok cenaze fotoğrafları haber organlarının internet sitelerindeki fotoğraf galerilerinde kullanılır. Özellikle televizyonlar cenaze törenine neredeyse hiç yer ayırmazlar. Kaygılarında haklı olduklarını bir kez daha gören Tribüncüler'in tepkileri aşağıdaki örnekte görüleceği gibi oldukça yoğundur:

Tahmin ettiğimiz gibi TVler bugünkü güzel görüntülere çok az yer verdi. Halbuki 2 gün önce benzin istasyonunda olay olduğunda, "Taraftar Terörü" diyerek ana haber bültenlerinde ilk haber olarak yer vermişlerdi. Uzun uzun göstermişlerdi. İlla olay olması, birilerinin yaralanması, ölmesi mi gerekiyor haber olması için? Yazıklar olsun..." (Alperen35, 18 Kas 2008 9:47 pm)²⁰

Sonrası: Öfkeden yasa ve davaya

Cenazenin ardından TD kullanıcıları Özgür Soylu'ya dair anılarını, onun kaybından duyulan üzüntüyü ve taziye mesajlarını paylaşırlar, başlık altında öfkenin yerini yasa bıraktığı gözlemlenir. Bu arada gündeme hakim olan yeni konu katil zanlılarının yargılanması sürecidir. Yorumlarda, adalet sistemine karşı hissedilen güvensizlik açıkça görülmektedir, zanlıların hakkettikleri cezayı almayacaklarına dair güçlü bir kanı vardır. Yargı süreciyle doğrudan ilgili olmasa da, medya da aynı güvensizliğin muhatabı olacaktır:

"yurt disinda olsa mahkeme sureci yakından takip edilirdi... en azından yerel basın tarafından...fakat haberi benzin istasyonunun (!) yıkılmış fotoğrafları ile ana sayfalarından veren basın kuruluşları, dünkü cenaze törenini bile besinci altıncı sayfalarında 10 satır ile yazınca, mahkeme sürecini takip edeceklerini hiç ama hiç düşünmedim..." (Eclea, 19 Kas 2008 11:11)

Özgür Soylu'nun öldürülmesinden sonra geçen yaklaşık bir haftalık sürenin ardından, TD Forum'daki "KSK'li Özgür'ü kaybettik" başlığı altına yazılan mesajlar Özgür Soylu'ya dair şahsi anılardan, dava sürecine dair gelişmelerden ve Özgür

¹⁹ TD kullanıcılarının şüphelerini yansıtan örneklerden bazıları şunlardır: "bu k. çocuğu basın da görsün yeri gelince her seyden önce İNSAN olduğumuzu renklerimiz ayrı olsa da sevdasının aynı seye olduğunu. Bakalım hangi kanalar verecek aksam bu görüntüleri?" (SeyyarSimit35, 18 Kas 2008 5:29 pm)
"Bakalım bu akşam haberlerde tribüncülerin duruşundan bahsedilecek mi haberlerde? Gösterecek mi şerefsiz basın?" (Hüsnü1963, 18 Kas 2008 5:59 pm)

²⁰ Bu hissiyatı yansıtan benzer örnekler şöyledir: "Bugün yine ısrarla benzin istasyonunu, kırılmış camları gösterdiler. Taraftarlar birbirine girse son dakika olayı diye gösteririler. Şimdi taraftarlar omuz omuza neden göstermiyorsunuz, işinize mi gelmio? Ne diyelim basın, k....!" (Telli, Kas 18, 2008 9:50 pm)
"Bütün haber bültenlerini takip ettim. Bu renklere sadece flash tv ve kanal d 10 sn görüntü verdi. İşlerine gelmiyor tabi.. Flash tv taraftar derneğindeki basın açıklamasını biraz gösterdi.." (MuratKSK, Kas 18, 2008 9:24 pm)

Soylu’yu anma mesajları olarak adlandırabileceğimiz paylaşımlardan ibaret olacaktır. Bekleneceği üzere, yıllar geçtikçe başlık altındaki paylaşımların seyrekleştiği²¹, Özgür Soylu’nun ölüm yıldönümlerinde ve doğum günlerinde²² yazılan anma mesajlarına dönüştüğü gözlemlenir.

Başlık altında, bu makalenin odağında olan medya eleştirisine dair herhangi paylaşıma ise ilk haftadan sonra neredeyse hiç rastlanmaz. Medya eleştirisi olarak değerlendirilebilecek istisnai paylaşımlar 5 Şubat 2009 tarihinde, dava kapsamında gerçekleşen ilk duruşmanın haberleştirilmesinden sonra gözlemlenir. İHA tarafından yapılan haberde, duruşmada yaşananların belirtilmesinin ardından olayın nasıl gerçekleştiği hatırlatılır ve bu bölümde geçen bazı ifadeler²³ kullanıcıların tepkisini çeker. Özellikle İHA’nın söz konusu haberini kısaltarak kullanan İzmir’in yerel gazetesi Yenigün, bu tepkilerin hedefindedir: “Yenigün sana dcek birşey yok.”, “Soysuz sopsuz *****” gibi tepkilerin ardından bir TD kullanıcısı “karşıyakalı yenigün almıyor almıyacak. arkadaşlar bunu yapan yerel gazetemizdir yazıklar olsun. ALLAHLARINDAN BULSUNLAR” yorumunda bulunarak, gazetenin boykot edilmesi gerektiğini belirtir. Ancak bu talep dava sürecine dair mesajlar arasında diğer kullanıcılardan herhangi bir karşılık bulmaz. Neticede Özgür Soylu’nun katlinin ardından geçen ilk günlerde yoğun olarak gözlemlenen medya eleştirisi gitgide sönümlenecektir.

Medya eleştirisinin mahiyeti: Medya mağduriyet hissi, öfke ve eylem

Bu makalenin konusu olan TD kullanıcılarının sergilediği medyaya yönelik tepkinin zaman içinde sönümlenmiş olmasını, gündelik hayatta sıklıkla kullanılan “ateşin küllenmesi” ya da “yaranın soğuması” deyimleriyle açıklamak mümkün. Medyaya yönelik tepkinin sönümlenmesi tartışmasını geri dönmek üzere bir kenara koyup, ilk

²¹ Örneğin 2010 yılında başlık altında 5 paylaşım yapılırken, 2011’de hiç paylaşım yapılmaz.

²² Ayrıca, Özgür Soylu’nun kaybından sonraki ilk doğum günü olan 28 Temmuz 2009’de, TD Forum’da *Nice Senelere Özgür Soylu!* isimli bir başlık açılır ve başlık altında makalenin yazıldığı 30 Ocak 2016 tarihine kadar 81 paylaşım yapılır.

²³ Söz konusu haberin tepki çeken kısmı şöyleydi: “16 Kasım 2008 tarihinde meydana gelen olayda, Pınar Karşıyaka-Banvitspor arasındaki basketbol karşılaşmasını izlemeye giden İzmir, Karşıyakalı bir otobüs dolusu taraftar, Balıkesir girişindeki Gündüz Petrol’de olay çıkarmış, bıçak, sopa ve silahların kullanıldığı kavgada Karşıyaka taraftarlarından Özgür Soylu (21) isimli üniversite öğrencisi hayatını kaybetmişti. Arkadaşları vurulan öfkeli taraftar topluluğu, benzinlik çalışanlarını öldürmek isterken, şahıslar az ilerdeki Polis Meslek Yüksek Okulu’na sığınarak kurtulmuştu.” (Yenigün Gazetesi - 5 Şubat 2009)

günlerde yoğun olarak gözlemlenen ve önceki bölümde kronolojik olarak sunulan medyaya yönelik öfkeye yakından bakmakta fayda var.

TD Forumda ortaya çıkan medyaya yönelik tepkinin sebeplerinden biri, oldukça kapalı bir sosyal grup olan taraftarların, kendi tabirleriyle “Tribün Emekçilerinin”, hali hazırda olumsuz olan toplumsal imajlarının haksız yere bir kez daha zarar gördüğünü ve zan altında kaldıklarını düşünmeleridir. Medya tarafından kabul etmedikleri şekilde resmedilmelerine dair kaygının genel olarak tüm taraftarlar için geçerli olduğunu iddia etmek bu araştırmanın sınırlarını aşsa da, bu tepki TD platformunda açıkça görülmektedir. Bu özel durum kısmen, TD’nin taraftarlık kültürünü hakim çerçevenin dışında algılayan ve ona kendi doğruları, prensipleri yönünde şekil vermeyi amaçlayan bir birliktelik olmasıyla ilişkili. Özetle, ticarileşme ve metalaşmanın beraberinde getirdiği “endüstriyel futbola” ve taraftarlar arası farklılıkların vurgulanarak ortaklıkların yok edilmesine karşıtlık olarak özetlenebilecek bu çerçeve²⁴, TD kullanıcılarının medyayla olan ilişkisinde de zemin oluşturur (Akın, 2010a). Bu yüzden, Özgür Soylu’nun öldürülmesi olayı ardından medyada yer alan haberlerde holigan, talancı, terörist olarak resmedilişlerine tepkileri kuvvetli olmuştur. Ahmet Talimcilerin belirttiği üzere Özgür Soylu’nun katli ardından, çeşitli taraftar gruplarının Özgür’e sahip çıkmayı sürdürmeleri, olaydan sonraki haftalarda oynanan karşılaşmalarda Özgür için birçok tribünde açılan pankartlar ve yapılan tezahüratlar; Türkiye’de taraftarların fanatik bir rekabet duygusunun ötesinde bir şeyleri paylaşmaya başladıklarını göstermeleri açısından da umut dolu gelişmelerin başlangıcı olmuştur (Talimciler, 2010). Bu tablo tam da TD forumunun var olduğu 2001’den beri hayal ettiği ve ortaya çıkmasında emek harcadığı tablodur demek yanlış olmaz. Özgür Soylu’yu doğrudan tanıyan Tribüncüler’in öfkesinin temelinde ise, üzerine yüklenen haksız ithamlar sebebiyle yıpranmakta olan “tribündaşlarının” anısını aklama çabası yatmaktadır. Bu konuda, hem kaybettikleri arkadaşlarına hem de Soylu ailesine karşı sorumluluk hissetmişler ve Özgür’ü tanımayan TD kullanıcılarıyla birlikte hareket ederek onu holigan, terörist gibi medya tarafından sunulan çerçevelerin uzağında, tarihe uğurlamaya çabalamışlardır.

---

²⁴ *İletişim: Kuram ve Araştırma Dergisi*’nin 2008 tarihli Futbol Özel sayısı, futbol kültürü etrafında örülen taraftarlık durumlarına dair iletişim alanından sunulan kapsamlı bir derleme oluşturmaktadır. Özellikle bkz. (Arık, 2008) Endüstriyel Futbol kavramına dair değerlendirmeler için bkz. (Kozanoğlu, 2003), (Artun, 2005), (Aydın vd., 2008). Taraftarlık ve medya ilişkisi hakkında bkz. (Talimciler, 2003).

Her iki durumda da ortak olan etkenin medya tarafından haksızlığa uğradıklarına dair güçlü inançları olduğu söylenebilir. Buna göre, medya olayı yanlış bir şekilde sunmuş, haberleştirmiştir. Medyanın sunduğu tabloda Özgür Soylu kadar kendileri de, yani taraftarlar da başrolde dirler ve kendilerini medyanın birinci derece mağduru olarak görürler. Tepkilerinin temel sebebi budur: Türkçe’deki bir başka deyimden, “ateş düştüğü yeri yakar”dan faydalanarak ifade etmek gerekirse, medyanın ateşi TD Forumdaki tribüncülerin üzerine düşmüştür ve düştüğü yeri yakmıştır. Bu yüzden çok öfkeli dirler. Bu durum, Özgür Soylu örnek olayından hareketle genellerinse, medyaya yönelik öfkenin şiddetinin medyanın yanlışlarından doğrudan etkilenildiği algısı, başka bir ifadeyle medya mağduriyeti hissiyatının yoğunluğuyla orantılı olduğu söylenebilir.

Bu noktada ikinci bir soruyu devreye sokmakta fayda var: Tribüncüler medyanın “yanlış yaptığından” nasıl bu kadar emindirler? Eğer yukarıdaki çıkarım yani mağduriyet hisleri sebebiyle böylesi bir öfkeye kapıldıkları kabul edilirse, ve eğer mağduriyet özneliği, mağdur eden özne ile mağdur etme eylemini gerektirirse, Tribüncüler ne şekilde mağdur edildiklerini düşünürler? Ya da medyanın kendilerini mağdur ettiğinden nasıl bu kadar emindirler?

Her şeyden önce, olayın gerçekleştiği saha olarak düşünebileceğimiz taraftarlık alanını, medyaya oranla daha iyi tanımaları, taraftarlık kültürünün ve yaşamının parçası olmaları, ya da medya gibi bu dünyanın dışında değil de içinde bulunmaları sebebiyle, sunulan haberin ya da anlatının eksikliklerini kolaylıkla görebilmektedirler. Ayrıca, Özgür Soylu’nun öldürülmesi örnek olayı özelinde, yaşananlara dair doğrudan bilgiye sahip olmuşlardır ve medyanın aktardığı haberler ile olay yerinde bulunan kendi arkadaşlarından edindikleri tanıklıklar çelişmektedir. Dahası, arkadaşlarının anlattıklarına olan inançları daha baskındır, çünkü medyaya dair genel bir güvensizlik söz konusudur. Hemen her futbol maçında duyulması muhtemel tezahürlardan biri olan “İ... basın, bunu da yazın”, taraftarlar arasında son derece köklü olan medyaya güvensizliğin adeta dile gelmiş halidir. Özellikle yanlış olduğu, karşı takımını kayırdığı düşünülen, taraflı olarak değerlendirilen hakem kararları ya da polis şiddeti gibi, taraftarların mağdur olduklarını düşündükleri zamanlarda yaptıkları bu tezahürattaki rahatsız edici cinsiyetçi söylem göz ardı edilip, ifade edilmeye çalışılana odaklanılırsa basın yani medyanın o an yaşananları da haberleştirmesi gerektiği çağrısı dikkat çekecektir. Taraftarların basın organlarına adeta “sizin yazdıklarınızda değil, şu an

yaşananlarda haber değeri var” dediği bu tezahürat, muhakkak ki tepki gösterdikleri söz konusu olayların haberleştirilmeyeceği inancıyla bağıntılıdır ve bu inanç önceki tecrübelerine dayanmaktadır.

Özgür Soylu örnek olayında medyaya gösterilen tepkinin ortaya çıkmasında öncü rol oynayan Karşıyaka taraftarları için, medyaya dair bu güvensizliğin bir başka boyutu da söz konusudur. Karşıyaka taraftarlarının adeta geleneksel denebilecek medyaya mesafeli duruşlarının sebeplerinden biri hiç kuşkusuz ki Türkiye’deki spor medyasının ‘üç büyükler merkezli’ yayıncılık anlayışıdır (Arık 2008, Akın 2010b, Talimciler 2010, Irak 2010). Dolayısıyla, Karşıyakalıların da parçası olduğu, üç ‘büyük’ İstanbul kulübü dışında kalan takımların taraftarlarının, ana akım spor medyasına karşı en hafif ifadeyle ‘mesafeli’ yaklaşımları, adeta doğal bir veridir. Bu doğal eleştireliliğin, ana akım medyada yeterli temsil bulamayan tüm toplumsal gruplar için potansiyel olarak geçerli olduğunu iddia etmek mümkündür. Başka bir ifadeyle temsiliyet tekeli elinde bulunduran ‘medya gücü’nün aleyhlerine işlediği inancı, bu güce şüpheyile yaklaşan toplumsal gruplar ya da aktörleri doğurmaktadır.

Bu noktaya kadar, TD Forum üzerindeki medyaya yönelik tepkilerini ve bu tepkilerin nedenlerini çözümlediğimiz taraftarların, söz konusu tepkilerini eyleme dönüştürme biçimlerine değinmekte fayda var. Önceki bölümde sunulduğu üzere, Tribüncüler’in temel eylemleri olayın ertesi günü Karşıyaka-Diyarbakırspor maçında ve Özgür Soylu’nun cenazesinde, medyada resmedilenin zıttı olan bir taraftarlık tablosu yaratmaları, bunun için harekete geçmeleridir. Burada, gözden kaçmaması gereken nokta, söz konusu eylemlerin medya tarafından haberleştirilmesinin amaçlanmış olmasıdır. Dolayısıyla, taraftarlar Özgür Soylu’nun öldürülmesi nedeniyle üzerlerine yoğunlaşmış medya ilgisinin farkında olarak, bunu kendi istekleri yönde kullanmak istemişlerdir. Başka bir deyişle, üzerlerinde yoğunlaşmış ve aslında kendilerini rahatsız eden sahne ışıklarından faydalanarak, hikayelerini kendi istedikleri çerçeve içinde anlatma fırsatından faydalanmak istemişlerdir. Bu amaçlarında kısmen de olsa başarılı olduklarını söylemek mümkündür, zira bu eylemlere dair yapılan haberler, sınırlı sayıda da olsalar ve tam anlamıyla taraftarların dilediği şekilde olmasalar da, “taraftarların dayanışması” çerçevesinde sunulmuştur. Söz konusu eylemlerin ve elde edilen sonucun, medya ve iletişim literatüründe “medya savunuculuğu” ve “taktiksel medya pratikleri” olarak ifade edilen iki kavramın kesişimine denk düştüğü söylenebilir.

Ana akım medya kanallarının ve platformlarının farklı kamusal meselelerin gündeme gelmesi amacıyla, çeşitli topluluklar tarafından kendi yaklaşımlarını yaygınlaştırmak doğrultusunda kullanılması olarak özetlenebilecek medya savunuculuğu çoğunlukla sağlık iletişimi alanında tartışılmış bir kavram olsa da (Çınarlı, 2011) farklı toplumsal alanlarda da geçerlidir (Salzman, 1998) (Sezgin, 2008). Taktiksel medya pratikleri ise, ana akım medyada temsil imkanı bulamayan toplumsal grup ya da kolektiflerin, yaratıcı yöntemlerle medyayı kendi amaçları doğrultusunda ‘kullanmaları’ ya da medyayı ele geçirmeleri olarak tanımlanabilir (Kluitenberg, 2011), (Yancartol, 2012). TD Forum’da ortaya çıkan medyaya yönelik eleştirilerin, “medya gücünün” hükmettiği sahne ışıklarından faydalanılıp taraftarların istediği çerçevelerin yaygınlaşması amacıyla kullanılması hem medya savunuculuğundan hem de taktiksel medya pratiklerinden unsurlar barındırmaktadır.

Taraftarların medyaya yönelik tepkilerini eyleme dönüştürdükleri ikinci örnek ise medyanın göz ardı ettiğini düşündükleri varoluşlarını ve bu varoluş biçimine dair mesajlarını kendi medyaları üzerinden yaygınlaştırmak olmuştur. Taraftarların medya organları internet sitelerinden, sosyal medya hesaplarından, yayınladıkları dergilere uzanan bir çeşitlilik barındırır. Bu organlar üzerinden, Özgür Soylu’nun öldürülmesine dair yapılan paylaşımlara önceki bölümde değinildi. Burada dikkat çekilmek istenen, taraftarlara özgü medya platformları ise pankartlar ve tezahüratlardır. Özgür Soylu’nun öldürülmesini izleyen haftalar boyunca, Türkiye’nin dört bir yanındaki futbol statlarında, basket salonlarında, Özgür’le ve Karşıyaka taraftarıyla dayanışma mesajları taşıyan yaratıcı pankartlar sergilendi. Taraftarların iletişim kanallarından en özgünü olarak düşünülebilecek pankartlar, Özgür Soylu için yazılmış, bestelenmiş tezahüratlarla birlikte, en azından statlarda bulunan kitlelerle doğrudan iletişime geçilmesini sağladı. Taraftarların benimsediği bir başka iletişim kanalı olan duvar yazıları da Özgür Soylu’nun anıldığı mecralar olarak, Türkiye’nin farklı şehirlerinde ortaya çıktılar. Böylece taraftarlar arası dayanışma tam da bu kültüre özgün olan bir dille, bu kültürün kendi mecralarında ortaya konulmuş oldu. Bu noktada makalenin kuramsal dayanaklarından “alternatif medya” kavramını hatırlamakta fayda var. Ana akım medya organlarında, platformlarında yeterince ve diledikleri şekilde temsil imkanı bulamayan toplumsal grupların, ana akıma karşı olarak konumlandıkları medya, iletişim

kanallarını tanımlamak için kullanılan alternatif medya kavramının²⁵, taraftarların hakim medya söylemine zıt bir temsil kurdukları pankart ve tezahüratlarına son derece uygun olduğunu savunmak mümkün. Zira söz konusu alternatif medya üretim süreçleri, Couldry ve Curran'ın ifade ettiği gibi, taraftarların 'gündelik mücadelelerine gömülüdürler' ve amaçlanan rahatsızlık duyulan, mağduru olunan medya gücünü aşındırmaktır (Couldry ve Curran, 2003, 7).

Bu noktada, bu bölümün başında değinilen, medyaya yönelik tepki sonucunda ortaya çıkan eylemlerin kısa süreli olmasına, zaman içinde sönümlenmesine, başka bir deyişle, uzun zamana yayılan eylemlere dönüşmemesi tespitine dönülebilir. TD Forumda ortaya çıkan ve yukarıda sunulan eylemlere dönüşen medyaya yönelik tepkinin, daha uzun soluklu bir hal alması neden mümkün olmadı? Bu soru gerçekleştirilen araştırmanın kapsamını aşsa da, medyaya dönük taraftar tepkisinin yıllar süren bir mücadeleyi doğurduğu ve neticede medyanın yarattığı mağduriyet nedeniyle özür dilemesinin sağlandığı bir olaydan, *İngiliz Gazetecilik Sözlüğü*'ne "Hillsborough Faciası" (Harcup, 2014, 126) olarak giren olaydan²⁶, kısaca bahsetmekte fayda var.

1989 yılında İngiltere'nin Sheffield kentindeki Hillsborough stadında oynanacak deplasman maçına giden binlerce Liverpool taraftarından 96'sı maç öncesinde yaşanan panik ve arbede sırasında ezilerek hayatlarını kaybettiler. Olayın ardından yapılan inceleme sonucunda yaşananların tüm sorumluluğu taraftarlara yüklenirken, yakınlarını kaybetmiş aileleri ve Liverpool taraftarlarını daha da fazla öfkeliendiren, İngiliz tabloid gazetesi *Sun*'ın olayı haberleştirme biçimi oldu. *Sun* gazetesi, "Gerçek" başlığıyla manşete taşıdığı haberinde, Liverpool taraftarlarının sarhoş olmaları sebebiyle olaylara sebep oldukları ve hayatını kaybedenlerin cüzdanlarının diğer taraftarlarca yağmalandığı gibi iddiaları gerçek olarak sundu. Liverpool taraftarlarının ve halkının tepkisi ise *Sun* Gazetesi'ne yönelik kapsamlı ve kararlı bir boykot oldu. Öte yandan, 96 kişinin yakınları ve dostlarından oluşan bir grup uzun yıllar sürecek bir mücadele başlatarak, araştırmanın tekrar yapılmasını talep ettiler. Olayların 23 yıl ardından, 2012'de açıklanan meclis komisyonu raporu ailelerin ve Liverpool taraftarlarının haklılığını ve 96 kişinin suçsuzluğunu ortaya koyarken, *Sun* gazetesi Liverpool

²⁵ Alternatif medya kavramı, medya ve iletişim çalışmaları alanında en çok tartışılan kavramlardan biri. Kavrama dair tartışmaların bir özeti için bkz. (Kejanlıoğlu et al. 2012).

²⁶ Hillsborough Faciası hakkında çeşitli perspektiflerden yapılmış çalışmalar için bkz. (Scraton, 2004), (Hillsborough 15 Nisan 1989, 2009), (Hughson & Spaaij 2011).

tarafklarlarında özür dilemekle yetinmeyip, “Asıl Gerçek” manşetiyle çıktı ve başyazıda ‘1989 yılındaki hatalarının tarihlerindeki en büyük utanç olduğu’ ifade edildi. Tanıl Bora’ya göre Hillsborough olayında, “hakikatle yüzleşilebilmesinin arkasında 22 yıllık bir mücadele yatıyor. Hillsborough’da ölenlerin aileleri önce oraya buraya başvurup ayrı ayrı bir şeyler yapmaya çalışmışlardı, kimileri hepten boş vermişti. Sonra bir araya geldiler. İki grup oluştu: Hillsborough Aileler Dayanışma Grubu ve Hillsborough Adalet Kampanyası. Peşini bırakmadılar.” (Bora, 2012)

Özgür Soylu örnek olayıyla, Hillsborough olayı arasındaki ortak noktalar taraftarların medya mağduru olduklarına dair inançları ve bu mağduriyeti hiç değilse azaltmak için çaba göstermeleridir. İkinci örnekte, bu çaba örgütlü olarak 22 yıl sürüp en sonunda netice getirmiş ve mağduriyete sebep olan medya kuruluşu hatasını kabul etmiş ve özür dilemişken, Özgür Soylu olayında söz konusu çaba, taraftarların medyanınkiyle taban tabana zıt olan kendi alternatif hikayelerini anlatmalarıyla sınırlı kalmış görünüyor. Medyaya hatasını kabul ettirememiş, hatası için özür dileyememiş taraftarların, medyaya karşı bundan sonraki yaklaşımlarının iki yönde sürmesi ihtimal dahilinde. İlki, ana akım medyanın dışında kendi alternatif medya ve iletişim kanallarını kurmaları, genişletmeleri ve bu alanlara itibar etmeleri. Aktif bir tepki olarak değerlendirilebilecek bu süreç, uzun zamandır gözlemleniyor, zira hemen her taraftarın takip ettiği, bazen de katkıda bulunduğu ana akım spor medyası dışında, TD gibi mecralar var. İkinci yaklaşım ise pasif bir tavır olarak değerlendirilebilecek, ana akım medyaya dair halihazırda mevcut olan güvensiz ve şüpheli bir yaklaşımı daha da benimsemek. Bu ikinci yaklaşımın, makalenin başında atıfta bulunulan, “Medya ne ki, hepsi yalan!” kanısının dayanağı olduğunu tahmin etmek güç değil.

Sonuç

Bu makalede TD Forumu’nda futbol taraftarlığı kimlikleriyle bir araya gelmiş bir topluluğun, Özgür Soylu’nun öldürülmesi olayı ardından medya gücü tarafından mağdur edildikleri hissini kolektifleştirmeleri ve bu mağduriyet hissini medyaya karşı eyleme dönüştürdükleri bir örnek olay incelendi. Örnek olay, medyanın toplumsal gücünün gittikçe arttığı, Nick Couldry’nin ifadesiyle (2003) *medya meta-sermayesinin* diğer tüm toplumsal alanlara nüfuz ettiği günümüzde, bu gücün denetim yollarından biri olan medya eleştirisinin sıra dışı bir türü olarak tartışıldı. Taraftarların medyaya yönelik

öfkesinin eyleme dönüşümü sürecinde önemli bir durak olarak ‘medya mağduriyeti hissi’ kavramı önerildi. Son olarak, taraftarların medyaya yönelik eylemlerinin uzun zamana yayıldığı Hillsborough örneği tartışmaya dahil edildi. Umulan odur ki, bu makalede ortaya konulan, medya ve iletişim çalışmaları alanındaki eleştirel yaklaşımların beslenebileceği bir alan olarak medyaya yönelik eleştireliliklerin sıradan türleri ve araştırma yöntemi olarak internet etnografisi, gelecekte üretilecek eserlere ve böylece medya gücünün denetimine katkıda bulunacaktır²⁷.

Kaynaklar

- Akın, Altuğ (2010a), Çevrimiçi Spor Ortamlarında Nefret Söylemi: Bir Topun Peşinde Koşan Yirmi iki Adam, Taraftarlar ve Medya. Altuğ Akın (der.) içinde. *Yeni Medyada Nefret Söylemi*. İstanbul: Kalkedon.
- Akın, Altuğ (2010b), Mesafelere Rağmen Sevebilmek: Diasporadaki Karşıyakalılar. Yiğit Akın (der.) içinde. *Kafsinkaf*. İstanbul: İletişim.
- Arık, Bilal M. (2008), Futbol ve Televizyon Bağı: Simbiyoz Beslenme. *İletişim: Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26: 197-223.
- Aydın, M. Berkay; Hatipoğlu, Duygu; Ceyhan Çağdaş (2008), Endüstriyel Futbol Çağında ‘Taraftarlık’. *İletişim: Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26: 289-316.
- Binark, Mutlu (2007), Yeni Medya Çalışmalarında Yeni Sorular ve Yöntem Sorunu. Mutlu Binark (der.) içinde. *Yeni Medya Çalışmaları*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Bora, Tanıl (2012), Hillsborough: Tarihi Bir Hesaplaşma. [Çevrimiçi]. *Radikal Gazetesi*, <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/tanil-bora/hillsborough-tarihi-bir-hesaplasma-1100820/>, [Erişim Tarihi: 30.01.2016].
- Çınarlı, İnci (2011), Media Advocacy and Risk Communication. *International Health Promotion and Communication Symposium*, 11-13 April 2011, İstanbul.
- Couldry, Nick (2003), Media Meta-Capital: Extending the Range of Bourdieu's Field Theory. *Theory and Society*, 32(5/6): 653-677.
- Couldry, Nick and Curran, James (2003), *Contesting Media Power: Alternative Media*

²⁷ Makalenin odağının yer almadığı için Özgür Soylu davasının gelişim ve sonucundan bahsedilmedi. Özetle, Balıkesir’de gerçekleşen dava süreci 2013’de sonuçlandı ve mahkeme heyeti sanıklardan birini 16 yıl hapis cezasına çarptırırken ve Soylu ailesine 100 Bin TL. tazminat ödemesine karar verdi. Sürece dair ilgili detaylı bilgi için bkz. (Özgür’ün Acısına 16 yıl + 100 bin TL, 2013) Özgür Soylu’nun hatırası ise başta Karşıyaka taraftarları olmak üzere Türkiye’deki çeşitli tribün gruplarında hala canlı. Örneğin 2014 yılında, KSK basketbol takımının kazandığı Türkiye Kupası Şampiyonluk kupası, oyuncular ve taraftarların ellerinde Özgür Soylu’nun mezarına götürüldü (Kupayı Özgür’e götürdüler, 2014).

- in a Networked World*. London: Rowman and Littlefield Publishers.
- Dicks, Bella; Mason, Bruce; Coffey, Amanda; Atkinson, Paul (2005), *Qualitative Research and Hypermedia: Ethnography for the Digital Age*. London: Sage.
- Erdoğan, İrfan (2007), Temel Bilgiler: Eleştirel Yaklaşımlarda İletişim Anlayışı. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 24: 153-198.
- Fuchs, Christian (2011), *Foundations of Critical Media and Information Studies*. London: Routledge.
- Harcup, Tony (2014), *Dictionary of Journalism*. London: Oxford University Press.
- Hillsborough 15 Nisan 1989 (24.05.2009), [Çevrimiçi] *Birgün Gazetesi*
<http://www.birgun.net/haber-detay/hillsborough-15-nisan-1989-20780.html>,
[Erişim Tarihi: 30.01.2016].
- Hughson, John; Spaaij, Ramón (2011), ‘You Are Always on Our Mind’: The Hillsborough Tragedy as Cultural Trauma, *Acta Sociologica*, 54(3): 283-295.
- Irak, Dağhan (2010), The Transformation Of Football Fandom Since The 1970s. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü*, İstanbul.
- Karşıyakalı Taraftar Pompalıyla Öldürüldü (2008), [Çevrimiçi] *Hürriyet Gazetesi*
<http://www.hurriyet.com.tr/karsiyakali-taraftar-pompaliyla-olduruldu-10373162>,
[Erişim Tarihi: 30.01.2016].
- Kejanlıoğlu, D. Beybin; Barış Çoban; Berrin Yanıkkaya; M. Emre Köksalan (2012), “The User as Producer in Alternative Media? The Case of the Independent Communication Network (BIA)” *Communications*, 37(3): 275-296.
- Kejanlıoğlu, D. Beybin (2005) *Frankfurt Okulu'nun Eleştirel Bir Uğrağı: İletişim ve Medya*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Khas 2013 Türkiye Sosyal-Siyasal Eğilimler Araştırması Sonuçları Açıklandı (2013), [Çevrimiçi] *Kadir Has Üniversitesi* <http://www.khas.edu.tr/news/970>, [Erişim Tarihi: 12.04.2016].
- Kluitenberg, Eric (2011), *Legacies of Tactical Media: The Tactics of Occupation: From Tompkins Square to Tahrir*. Amsterdam: Institute of Network Cultures.
- Ksk’li Özgür’ü Kaybettik (2008), [Çevrimiçi], *Tribün Dergi*
<http://www.tribundergi.com/forum/viewtopic.php?f=1&t=44654>, [Erişim Tarihi: 30.01.2016].
- Kozanoğlu, Can, (2002), *Bu Maçı Alıcaz!*. İstanbul: İletişim.

- Kupayı Özgür'e Götdürdüler (2014), [Çevrimiçi] *Hürriyet Gazetesi*
<http://www.hurriyet.com.tr/kupayi-ozgure-goturduler-25803978>, [Erişim Tarihi: 30.01.2016].
- Salzman, Jason (2003), *Making the News, A Guide for NonProfits and Activists*. 2. Basım, Boulder: Westview Press.
- Scraton, Phil (2004), Death on the Terraces: The Contexts and Injustices of the 1989 Hillsborough Disaster. *Soccer and Society*, 5(2): 183–200.
- Talimciler, Ahmet (2003), *Türkiye'de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi*. İstanbul: Bağlam.
- Talimciler, Ahmet (2010), K.S.K.: Bir Spor Kulübünün Gündelik Hayatımızdaki Yeri ve Basınla Olan İlişkileri. Yiğit Akın (Der.) içinde. *Kafsinkaf*. İstanbul: İletişim.
- Taylor, Ian (1989), Hillsborough, 15 April 1989: Some Personal Contemplations. *New Left Review*, 177: 89–111.
- Taraftar Vahşeti: 1 Ölü 2 Yaralı (2008), [Çevrimiçi] *İhlas Haber Ajansı*
<http://www.ih.com.tr/haber-taraftar-vahseti-1-olu-2-yarali-42491/>, [Erişim Tarihi: 30.01.2016].
- Özgür'ün Acısına 16 yıl + 100 bin TL (2013), [Çevrimiçi] *Hürriyet Gazetesi*
<http://www.hurriyet.com.tr/ozgur-un-acisina-16-yil-100-bin-tl-25412047>, [Erişim Tarihi: 30.01.2016].
- Saka, Erkan (2014), Türkiye'de Yeni Medya Etnografisi Yapmak. Ramazan Aras (der.) içinde *Sınırları Aşmak: Türkiye'de Sosyo-Kültürel Antropoloji ve Disiplinlerarası Yaklaşımlar*. Konya: Çizgi.
- Sezgin Deniz (2008), Haber Medyasında Savunuculuk: Planlama ve Stratejiler. *İletişim: Araştırmaları*, 6(2): 145-164.
- Ünsal, Artun (2005), *Tribün Cemaatinin Öfkesi: Ticarileşen Türkiye Futbolunda Şiddet*. İstanbul: İletişim.
- Yancatarol, Ceren (2012), Tactical Media Practices in Contemporary Art in Turkey, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.